ARCHIVU
pentru filologia si istoria.

Nr. XXVIII. 15. Septembre. 1869.

(XLI.)

Comisiunea filologica dein 1860.

III.

(Fine.)

Siedenti'a a' IV.

dein 5 Oct. 1860. Inceputulu la $9^1/_2$ ore demaneti'a, de facia fiendu DDnii: Dr. P. Vasiciu. T. Cipariu canonicu. J. Popasu protopopu. G. Baritiu. G. Munteanu. A. Muresianu Transl. gub. J. Negrutiu protop. J. Puscariu c. r. pretoru.. A. Vestemeanu par. g. c. Germanu Codru c. r. adj. de pretura.

La ordinea dîlei a fostu:

I. Deca Comisiunea filologica afla cu cale a se primí in ortografi'a romana cu litere latine, accentele seau semnele, — câte si spre ce scopu.

Dupa ce Comisiunea-si luà tempu de ajunsu, cá se supuna la una mai de aprope cercetare tote acele semne, câte s'au intrebuentiatu panà acumu in scrierea limbei romane cu litere latine, atâtu cu privire la fonetica, câtu si in câtu-va la unele forme, dupa ce ins'a strabatandu mai departe in natur'a limbei romane, cumu si in acele legamente strinsa, cari esistu intre aceea si intre limb'a latina, atâtu urbana, câtu si mai vertosu rustica, venì la convictiunea, cumu cà invetiendu numai elementele gramatecei romane se pote lipsí prea bene si in partea cea mai mare a' materiale-lui limbei de des'a aplecare a' semneloru; apoi aflà cu cale, cá de acumu in a-ante se se pastreze in scriere numai urmatoria-le semne, parte cá ortografice, parte si cá tonice; si adeca:

Accentulu acutu (´), greu (`) si cercuflesu (^), cá unele cari atâtu in limb'a latina, câtu si in limbele romanice, suntu in parte adoptate.

Si anume:

1. Accentulu acutu (´) si greu (`), pentru silabele dein urma ale cuventeloru, cari se términa in vocale intrega accentuata, de esemplu: in infinitivii scurtati ai Cojugatiuniloru I. II. IV., si in alte forme, cu acea destintiune pentru vocalea **a** si **ъ**, candu vocalea ъ se nasce dein **a** etîmologicu, cá pentru sunetulu **a** se se puna accentulu acutu, precumu a laudá, vedé, fugí, in locu de a laudare, vedere, fugire; er' pentru **ъ**, accentulu greu, precumu laudà, vediù, fugì. Mai in colo se se intrebuentieze accentulu acutu si greu inca si in altele casuri de indoiela spre una mai chiara destintiune a' formeloru.

2. Accentulu cercuflesu (^), numai pentru ajutoriulu la ц, z, ш, pentru care se va aratá mai diosu.

II. Despre Vocali si Consunanti in limb'a romana.

De ora ce Comisiunea a luatu de fundamentu principiulu etimologicu, de acea, cá una consecentia naturale a' principiului, a recunoscutu a fí necesariu, cá vocalile si consunantile cuventeloru romanesci se se scria cu literele latine corespundietorie, pre câtu adeca acele vocali si consunanti suntu originali, er' nu derivate, de esemplu: cu **e** in cuventele масъ, фатъ, вазъ etc., dupa pronunci'a vulgare, in cari vocalea **a** este derivata dupa regulele eufonice dein diftongulu **ea**, alu caruia sunetulu originariu este **e**, precumu arata formele mese, fete, vede etc., — er' in priventi'a consunantiloru: bene, pieptu, in locu de stricatele: гине, кентв, etc.

Mai in colo, de ora ce in alfabetulu latinu de una parte se afla mai multe litere, cari nu ne trebuescu, er' de alt'a pentru câte-va vocali si consunanti derivate literele ne lipsescu, de acea Comisiunea afla, cà pre cele de prisosu se nu le adopte, precumu deintre vocali este litera **y**, si deintre consunanti literele **k**, **q**, **x**, si **z**, afora numai in cuventele si formele straine. Er' in câtu pentru literele, cari ne lipsescu in alfabetulu latinu, precumu deintre vocali este ъ si ж, er' deintre

consunanti ч, џ, z, ш, si ж, Comisiunea adopta sistem'a etimologica, adeca cá sunetele limbei romanesci cele derivate se se scria cu acele litere dein alfabetulu latinu, pre cari le poftesce etimologi'a, de esemplu: in câtu pentru vocali, pre ъ cu **a** seau **e**, mai raru cu **o**. dein causa cà mai cu sema dein acestea se deriva; — pre ж cu **a**, cu **e**, cu **i**, si cu **u**, dein cari asemenea se deriva; precumu лъѹdъ: laudà dela latinulu laudo; въzѹ: vediù dela vede; ръtѹndѹ: rotundu dela rota; apoi лжнъ, lana dela lat. lana, вжntѹ: ventu dela lat. ventus, ꙟн: in, фжнtжнъ: funtana dela funs-tis (anticu) in locu de clasiculu fons-tis. Er' in câtu pentru consunanti, pre ч si џ, cu **c** si **g** dupa modulu italianu, in care puntu limb'a romana se unesce cu cea italiana, precumu чінч: cinci, ital. cinque, lat. quinque; џемѹ: gemu, lat. gemo; — pre **z** cu di, ц cu ti, ш cu si, in cari casuri ĭ etimologicu scurtatu nu se pronuncia, cu distingere cà la inceputulu si midiloculu cuventeloru dupa ĭ mai are se urmeze si una alta vocale, precumu сѹрzĭ, мѹцĭ, фрѹмошĭ: surdĭ, mutĭ, frumosĭ, dela sing. surdu, mutu frumosu; раzъ: radia, lat. radius; щiинцъ: scientia, lat. scientia; къмешъ: camesie, lat. camisia.

Lenga acestea, pre ж cu j, precumu жѹне: june, lat. juvenis; жѹрѹ: juru, lat. juro.

Er' in câtu pentru silabele **кі**, **гі**, de si etimologi'a ar' cere, cá se le scriemu cu cli, gli, precumu romanii de preste Dunare le si pronuncia, Comisiunea de una camu data panà la alte impregiurari mai susu atense, adopta si aici modulu scrierei italianu cu chi, ghi, precumu кіамъ: chiama, alias cliama, lat. clamat, ital. chiama, — гіацъ: ghiacia, altmentrea gliacia, lat. glacies, ital. ghiaccio.

In urma, Comisiunea pentru simplificarea ortografiei, unde dupa **d. t. s.** ar' vení se se scria doi i (ii), pentru cá se se pronuncie zi, ці, ші, adopta in locu de doi **i**, unu ĭ, cu accentu cercuflesu (î), carele de una data sierbesce spre a aratá, cumu cà consunantile de in ainte se pronuncia cá **z**. ц, ш, precumu dî: zi, lat. dies; tîe: ціе, sîe: шіе.

III. Despre **u**. si **i**, finali.

Comisiunea recunosce pronunciarea acestoru vocali finali; de acì dar' afla cosecente a le si scrie; — er' unde se cade a le pronunciá, arata regulatu eufoni'a, adeca: **u** si **i** finali, se pronuncia intregi numai candu in aintea loru precede nemediatu una muta cu una liquida, precumu: negru, aspru etc.; almentrea numai diumetate, precumu albŭ, certŭ etc.; dein care causa Comisiunea afla de prisosu semnele scurtarei.

Se insémna inse, cumu cà in limb'a romana numai prea pucine cuvente suntu, cari se se termine forà vocale, precumu in, dein, prein.

IV. Duplecarea consunantiloru are locu in limb'a romana?

De ora ce in limb'a romana numai prepusetiunea in este, care se pronuncia forà vocale in fine, de acea Comisiunea nu afla de lipsa duplicarea consunantiloru, de câtu numai in compusa-le, dein prepus. in cu alte vorbe, ce incepu dela consunantea **n**, de esemplu: innoescu dela in si nou etc.

V. Despre apostrofu.

Apostrofulu ('), plenesce loculu vocalei lapedate, candu doua cuvente destinte se impreuna intru unulu, precumu: n'am, in locu de nu am, m-an'a in locu de мънъ-а etc.

Dein acesta causa Comisiunea-lu afla a fí necesariu in casurile aratate de Gramateca.

Comisiunea nepotenduse lasá mai pre largu si mai afundu in desbaterea celoru alalte regule ortografice mai menunte si speciali, mai vertosu pentru scurtimea tempului, se provoca la cele mai pre largu scrisa in —

„Elementele de limb'a romana, dupa dialecte si monumente vechi, de T. Cipariu canonicu gr. cath. etc. Blasiu, 1854," partea I, pag. 1—94. Er' si mai pre scurtu in „Compendiulu de gramatec'a limbei romane, edit. II *), indereptata, de T. Cipariu, Blasiu 1858," part. II. pag. 78—90.

VI. Despre cartile scolastice in limb'a romana cu litere latine.

Comisiunea nu se pote abate dela principiulu mai susu espusu, nece in priventi'a cartiloru scolastice, dein causa cà nu voliesce a favorí mai multu disparitatea in scrieri: Cu tote acestea,

*) De atunci in coce edit. IV, Sabiniu 1864, 8-o.

Comisiunea afla cu cale cá, panà candu literele cirilice se voru mai pastrá, Abcdaria-le, si numai acestea, se se compuna asia, in câtu testulu acelor'a se se tiparesca in pagine corespundiatorie cu ambe specie-le de litere, adeca cu latine si ciriliane, unde scrisori'a ciriliana va sierbí de una camu data si spre inlesnirea citirei testului cu ortografia latina.

Comisiunea filologica crede, cumu cà dens'a cu acestu modu a corespunsu si dorentiei In. c. r. Ministeriu.

Cu acestea siedenti'a s'a inchiaiatu la 2 ore dupa a miedia-di.

Siedenti'a V.

Dein 6 Octombre 1860. Inceputulu la 9½ ore demaneti'a, de facia fiendu DDnii Dr. P. Vasiciu. T. Cipariu. J. Popasu. G. Baritiu. A. Muresianu. J. Negrutiu. A. Vestemianu. J. Puscariu. G. Codru.

Citinduse mai antaniu protocolulu siedentiei precedente, partea lui strinsu filologica s'a aprobatu intru totu cuprensulu ei.

La ordinea dîlei a fostu: — Dnulu Dr. P. Vasiciu c. r. consiliariu de instr. publ. bene volî a comunecá Comisiunei urmatorie-le adrese, privitorie la regularea ortografiei cu litere latine, si anume: —

Dela ordinariatulu greco-resaritenu dein Sabiniu, cu datu 26 Sept. a. c. Nr. 809.

Dela alu Blasiului, de 28 Sept. Nr. 799.

Dela alu Gherlei, de 2 Octobre, Nr. 1574.

Apoi provocà pre Comisiune, cá in legamentu cu cele alalte ale sale desbateri filologice, cari au precursu, se liè opiniunile respectiveloru ordinariate in cea mai de aprope consideratiune.

Comisiunea luandu acele adrese dupa ordinea dateloru loru in una mai de aprope consideratiune, imbinandu cu acestea si provocarea particulare a' Esc. Sala Dnului Episcopu gr. resaritenu Andreiu Bar. de Siagun'a dein $^{11}/_{23}$ Sept. a. c., si alaturandu totu cuprensulu loru la resultatulu de panà acumu alu discusiuniloru sale, aflà cu una via placere, cumu cà opiniunile manifestate in susu atentele adrese la partea loru cea mai mare suntu de acordu cu opiniunile Comisiunei filologice, carea in câtu acelea-si aru cuprende si ori-si-cari opiniuni diferitorie de ale Comisiunei, acést'a se semte constrensa a dechiará preste totu, cumu cà in càtu acelea nu s'aru poté combiná cu principia-le adoptate de Comisiune, ea nu se pote intru nemica abate dela decisiunile sale respicate in cele cinci siedentie cuprense in acestu protocolu.

Tocm'a pentru acést'a inse, si pentru cá de acumu in ainte diversitatea opiniuniloru privitorie la unu regulatu desvoltamentu la cultur'a si inaintarea limbei romane se se pota seau impacá, seau delaturá, prein oresi care autoritate recunoscuta, Comisiunea se folosesce de acesta ocasiune spre a rogá pre In. Guberniu alu Maiestatei Sale c. r. apostolice, cá Inaltu acel'asi se bene voliesca a concede romaniloru formarea unei societati literarie, a' careia chiamare se fia nu numai cultur'a preste totu a' limbei romane, ci si specialmente elaborarea unui dictiunariu etimologicu, câtu se pote mai completu, cumu si a' mai multoru carti scolastice, seau si supunerea celoru compuse panà acumu, si aceloru câte se voru compune de catrà altii in venitoriu, la recensiune scientifica; se fia adeca In. c. r. Guberniu incredentiatu, cumu cà una asemene generosa involientia dein partea sa, va fi in stare de a dá unu nou nutrementu la acea lealitate, si la acélu devotamentu catrà prea Inalt'a Casa domnitoria austriaca, de care si de almentrea romanulu a fostu purrurea insufletîtu.

Cu acestea siedenti'a s'a inchiaiatu la 2 ore dupa amiedia-di.

Siedenti'a VI.

Dein 7 Oct. 1860. Inceputulu la 11 ore demaneti'a, de facia fiendu DDnii Dr. P. Vasiciu. T. Cipariu, cá presiedente. J. Popasu. G. Baritiu. J. Negrutiu. A. Muresianu. J. Puscariu. A. Vestemianu. G. Codru.

Citinduse protocolulu siedentiei trecute, s'a aprobatu intru totu cuprensulu seu.

La ordinea dîlei a fostu: Proiectulu comitivei, ce este a se suscrie de catrà Comisiune pre lenga susternerea protocolului siedentieloru.

Proiectulu compusu de catrà unulu dein Secretari, se citesce, se aproba, si se dà spre purisare.

Cu acestea protocolulu s'a inchiaiatu, si s'a suscrisu, er' siedentie-le s'au terminatu.

Sabiniu, 7 Octobre, 1860.

Comisiunea filologica romana.

T. Cipariu m. p. presiedente.
Joane Popasu m. p.
Joane Fekete (a. Negrutiu) m. p.
Georgiu Baritiu secretariu m. p.
Antoniu Vestemianu m. p.
Joane G. dein Codru m. p.
Andreiu Muresianu m. p.
Joane Puscariu cá secretariu m. p.*)

Nota. Se intielege, cà regulele ortografice, ce se améntescu in protocolulu Sied. IV, nu suntu complete, ci numai abia schitiate, de unde forà ajutoriulu opereloru indicate acolo-si potu se dè ocasiune la mai multe indoiele, precumu au si datu. Inse critisatorii in zelulu loru siau fostu uitatu de doua lucrure forte esentiali, pentru a critisá dereptu si cu cunoscentia de causa, un'a cà unu protocolu, mai alesu dusu forà stenografu, nu potea se fia câtu unu operatu ortograficu de mare, pentru a nu mai lasá locu la nece una indoiela, alt'a cà, chiaru se fia volîtu Comisiunea a aclude unu elaboratu completu de ortografia la protocolulu seu, ea nu o potea face, pentru cà pre lenga tote laudele de liberalitate aduse guberniului cu asta ocasiune, guberniulu nu aflà lucru demnu de a ajutorá macaru cu unu cruciariu spesele membriloru Comisiunei, pre candu pentru alte comisiuni, pote de mai pucina importantia pentru publicu, se versa cu sutele si miliele, si asia Comisiunea fù necesitata asi inchiaiá lucrarile, câtu s'a potutu mai curundu, fiendu cà spesele de drumu si de subsistentia in locu fia care membru le a portatu dein seculetiulu propriu, care la unii erá atâtu de strimtu, in câtu deca nu erau unii barbati romani generosi, cari se li-lu largesca, pote nu avea locu nece macaru unu cruciaru.

Tote astea asia fiendu, totusi se aflara chiaru si deintre romani, cari in locu de multiamita pentru ostenele-le si sacrificia-le membriloru Comisiunei, si cu tote reservele modeste, ce le au insemnatu in protocolu, au aruncatu cu pietre in capetele Comisiunei, er' nu cu pane, de care inse, fiendu cà atare lucru nu a fostru ceva nou sub sore, nu ne amu prea miratu atunci, cá si de alte date.

IV.

Dupa ce a fostu vorba de ortografia in protocolulu precedente, si cumu s'a datu ocasiune la nemultiamiri pentru brevitatea lui, fia-ne permisu a mai adauge aici unele oserbatiuni la altu puntu speciale totu dein protocolulu Siedentiei IV: despre accente, fiendu cà unii ortografisti si Diuaristi romani, pre lenga tote dilucidarile, ce amu datu in acestu obiectu, totu se mai obstineza, a nu recunosce adeverulu metodului stabilitu acì, macaru cà deca d-ni'a loru siar' fí datu câtu de pucina ostenela a cercetá mai de aprope si valorea si istori'a accentuarei preste totu si in parte, pote cà aru fí aflatu, cà altu metodu de accentuare pentru limb'a romana nece se potea adoptá, de câtu celu adoptatu de Comisiune.

Una parte dein oponentii de panà astadi, nece macaru atât'a pote cà n'au oserbatu, cumu cà metodulu propusu de noi Comisiunei, si adoptatu de Comisiune, nu e de câtu metodulu celoru mai renumiti vechi gramatisti romani S. Micu si Sincaianu, ci au crediutu, cà e numai unu nou inventu alu propunentelui , si de acea panà astadi nu l'au aflatu destulu de demnu pentru alu adoptá si eli. Pote cà, deca scieau de asta impregiurare, nu faceau atâta opusetiune, dein respectulu catrà aceli barbati.

Ei, dar' noi amu demustratu destule ori panà acumu, dupa cumu speramu panà la evidentia, cà metodulu propusu de noi e celu mai cuvenitu, si singuru cuvenitu, pentru ortografi'a romana, si de acea nece nu aflàmu oportunu se mai repetîmu si aici inca una data, ce amu repetîtu aliurea de alta data si de nenumerate ori. Atingemu numai una singura impregiurare, cà semnarea lui ѧ cu accentu greu, si a' lui ъ cu cercuflesu, este cu totulu in contr'a naturei accentuatiunei.

Pentru cà —

1. ѧ accentuatu, in limb'a romanesca se pronuncia cu tonu inaltu seau acutu, si nece una data cu tonu de diosu seau greu, de si pote cà latinii si grecii -lu voru fí pronunciatu si altmentrea; de unde noi dîcemu arám, arái, cá si ará, totu cu acelasi tonu inaltu. Dein contra —

2. ъ accentuatu nece una data nu se pronuncia cu tonu asia de inaltu cá ѧ, ci mai numai cá ъ neaccentuatu, de unde dîcemu: аръмъ, аръ, mai cá si аръtѫръ.

De almentrea inca, natur'a lucrului arata, cà deca accentulu acutu desemneza vocalea cu tonu inaltu, care numai un'a este in fia-care cuventu, cele alalte vocali si silabe cauta se se pronuncie cu tonu demisu, ce se desemneza cu accentu greu, — ceea ce cu ѧ in limb'a romana se semte mai

---

*) Dn. G. Munteanu lipsindu dela acesta siedentia, nu a suscrisu, dar' se dechiarase mai in a-ante, cà intorcunduse dela Vingardu va suscrie.

tare de câtu in alte limbe si cu alte vocali, fiendu cà la noi numai unu **a** tonicu pote se aiba locu intru unu cuventu, er' cele alalte **a** tote se degradeza la ъ, precumu dela láudu, se face laudátu, si de acì laudatóriu etc.

Dein cari se pote precepe, cà e unu ce ne naturale, a semná pre **a** tonicu si cu acutu si cu greu, de esemplu si a laudá si a laudà; si de acea, deca punemu una data pre **a** tonicu accentulu greu, pentru acutu numai remane locu, asia câtu de sene urmeza, cá pre **a** tonicu, seau selu semnàmu numai cu acutu, seau numai cu greu, a laudá seau a laudà; er' nu si cu unulu si cu altulu, numai dein imitatiunea accentuarei alfabetului cirilicu, care in asta parte inca e numai una imitatiune absurda a' accentuatiunei greccesci. — Er' —

3. pre ъ tonicu, alu semná cu cercuflesu, e si mai absurdu, dupa ce e cunoscutu, cà cercuflesulu dupa originea sa, compusu fiendu dein acutu ′ si greu `, adunate intru unu semnu ^, are se insemneze numai una contractiune dein doue vocali silabice: un'a acuta, si alt'a grea, dar' nece una data una vocale simpla. De acea la greci, cari-lu usitau multu, si la latini mai pucinu, cercuflesulu se punca numai pre vocale lunga dein natura, nu dein pusetiune, si asia pre una vocale contrasa dein doue seau pre diftongu, er' nece una data pre vocale scurta.

Dein cari se cunosce, cà si la noi cercuflesulu ar' poté avé locu numai in asemeni casure, candu adeca ocurru vocali contrase dein doue, cari in limb'a romana se si afla, alesu in **a** si **i**.

De acea, deca ortografistii nostri celi mai vechi nu ne aru fí preocupatu, si dupa densii usulu nu ar' fí asia generale, stabilindu pronunciarea lui **â** ca ж, — noi amu fí proiectatu, cá **â** se se scria numai unde **a** tonicu e contrasu dein doi **a**, si de acì amu fí propusu, de esemplu, cá imperfectii de conjugatiunea I, se se scria cu **â** in tote persouele, precumu: io laudâm, laudâi, laudâ, pl. laudâmu, laudâti, laudâu, fiendu contrase dein: io laudáàm, laudáài, laudáà etc., cá io vedeam, vedeai etc. in locu de vedé-àm, vedé-ài, vedé-à.

Ci ortografisti vechi, cumu amu dîsu, ne au preocupatu, stabilindu forà ratiune, cá â se semneze ж, — seau unii moderni, cá **â** se semneze ъ, amendoue determinatiuni false, inse inradecinate seau incapacinate, in câtu nu voru se ceda ratiunei ori câtu de necontestate.

Asia, abia ne a ramasu locu pentru **i** cercuflesatu: î, cá selu potemu propune in locu de doi **i** contrasi in unulu, pentru liusiorarea ortografiei la consunatoria-le ʒ, ц, ш. Cu tote cà si aici se incercasera unii, cá si pre **î** selu faca ꙑ, cu care le-se parea cà forte sámena, ci charu Domnului, cà intru asta un'a nu au prea isbutitu.

Recomendàmu dar' de nou, și cu totu de a densulu metodulu propusu de noi, alesu cu **á** pentru ѧ, si cu **à** pentru ъ, — nu pentru noi, ci celu pucinu pentru celi, ce l'au proiectatu mai antaniu, cu tote cà noi nu l'amu adoptatu pentru autoritatea acelor'a, ci numai pentru cà esaminandulu amu aflatu, cà singuru acest'a e metodu ratiunabile, er' cele alalte suntu absurditati.

Nota. Despre accente mai pre largu amu tractatu in Gramatec'a mai noua §. 47—50, pag. 136—142, la care inviàmu.

(XXXIX.)

Documente istorice basericesci.

(Continuare dein Nr. XXVI)

Despre starea basericei romane deine Trani'a panà catrà 1700 multe date insemnate se cuprendu in actele dietalı, dein cari in acesta folia s'a publicatu unu estrasu anume pentru starea religiunei in Trani'a panà la periodulu amentitu, sub titlu de „Libertatea cuscientiei"; dar' multe se afla si in alte documente inca nepublicate seau nu de plenu publicate, dein cari unele noi le amu publicatu mai demultu in „Acte si fragmente," *) er' câte inca suntu nepublicate, detorí'a nostra va fí a le publicá, câte ne voru vení la cunoscentia si pre câtu tempu va mai avé viatia acesta mica folia.

De aceste dein urma se tienu si unele decrete de a le Principiloru trni, cari cu tota rigorea puritana a' loru totu-si câte una data avura unele momente de generositate, si au aruncatu câte una sfermitura si bietiloru preuti romani dein mes'a cea incarcata cu tote bunetatile pamentului si intensa numai pentru confesiunea ortodocsa,

*) Acte si fragmente, Blasiu 1858, 8-o.

cumu le placea pre atunci a numí confesiunea elveta-unguresca.

Sincaiu, care le avuse a màna mai pre tote, le a si publicatu in Cronic'a sa, inse nece pre tote, càte le avea, nece in testulu originale, ci numai in versiune romana facuta de elu insusi. Er' una versiune romana mai vechia, facuta si tiparita inca in tipografi'a dela Alb'a-Julia in a-ante de 1700, ce noi o amu fostu avutu in a-ante de 1848, er' atunci ne a peritu, forà se o mai potemu recastigá, se pare cà Sincaiu nu o a avutu. Aveamu totu panà atuncia si una colectiune latina de tote acelea in ms., ci si aceea ne perì totu asia forà de a mai dá de urma de alt'a asia completa.

Cele ce le-amu aflatu mai tardîu manuscrisa, suntu mai pucine; mai multe inse se cuprendu in publicatiunea lui Fiedler, despre unirea Romaniloru.*)

Dein aceste pucine funtane, adaugemu aici documentele, ce le avemu a màna, inse numai in limb'a latina, er' in câtu pentru versiunea romana inviàmu la Cronic'a Sincaiana pentru fia-care documentu la loculu seu.

6.

Diplom'a lui Gabriele Batori din a. 1609.

Nos Gabriel, dei gratia, princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus, et Siculorum Comes, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod nos, cum ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum, singularem nobis propterea factam intercessionem, tum vero ex illa pietatis nostrae sincera affectione, qua erga salutarem doctrinam, et leviticum tangimur ordinem, compatientes calamitatum et miseriarum universorum et singulorum pastorum Valachorum, ubivis passim in hoc regno nostro Transylvaniae et partibus regni Hungariae, ditioni nostrae subiectis in ecclesiis constitutorum, graecorum dogma et professionem sequentibus, quibus ipsi tum ab aliis plerisque, potissimum ab ipsis dominis terrestribus patronis, quorum videlicet patronorum et dominorum terrestrium filii jobbagionum extitissent, in dies gravantur, et miserrime premuntur, imo contra jus et aequum, ac morem aliarum bene constitutarum ecclesiarum et sectarum, ne solo quidem natali et jurisdictione priorum patronorum, nacta meliori sparta, sub ditionem et jus patronatus aliorum patronorum transire permitterentur, sed pro consuetudine jubbagionali aequalem cum reliquis jobbagionibus conditionem, et onera quaelibet plebea domino terrestri debentes, sufferrent et portarent, volentes itaque huiusmodi ipsorum malo inaudito primo quoque tempore consulere, eos hac im parte eo magis quod divino vacarent muneri, sublevare, id eis ex speciali gratia et potestatis nostrae plenitudine benigne annuentes et concedentes duximus, ut ipsi a modo in posterum cujuscunque jobbagiones extiterint, etiam invito patrono, cui subjiciebantur, completo sui muneris debito tempore, ubi amplius remanendi voluntas ipsis non fuerit, liberam priorem locum immutandi, ac ipsis placitum et acceptum, consensu recipiendi ecclesiae, locum eligendi. ac in eundem transmigrandi, seque cum omnibus bonis, liberis, et uxoribus transferendi, citra quodlibet impedimentum accedendi, praescitu Superintendentis sive Vladicae ipsorum Albae Juliae degentis, juxta morem, ritum, et consuetudinem ecclesiarum hungaricalium antiquam, habeant potestatis facultatem.

Pro ampliori vero erga eosdem munificentiae nostrae principalis declaratione, universos et singulos annotatos pastores Valachos dictarum ecclesiarum Valachicalium, in tota Transylvania et partibus Hungariae, ditioni nostrae Transylvaniae subiectis existentium constitutos, modernos et futuros quoque, pro tempore constituendos, ab omnibus plebeis et servitiis civilibus quibuslibet, domino terrestri debitis et praestari solitis, exceptis tamen muneribus sive donis, ab eisdem pastoribus ex antiqua consuetudine dominis ipsorum terrestribus dari consuetis, benigne in perpetuum eximendos et supportandos duximus, prout eximimus et supportamus, praesentium per vigorem.

Quocirca vobis universis et singulis, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis, nobilibus, Comitibus et V. Comitibus, judicibus nobilium, ac universitatibus nobilium quorumcunque Comitatuum nominanter autem Comitatus Bihariensis, districtusque Belenyesiensis, Hatzegiensis, Capitaneis, praefectis, provisoribus, castellanis arcium, ac aliorum quorumvis locorum officialibus, tricesimatoribus, teloniatoribus pontium, passuum, vadorum, viarumque custodibus, eorumque vices gerentibus, item prudentibus et circumspectis magistris civium, judici-

---

*) J. Fiedler, Die Union der Wallachen in Siebenbürgen, unter Kaiser Leopold I. Wien, 1858, 8-o

bus, et juratis civibus quaruncunque civitatum, oppidorum, villarum et possessionum, cunctis etiam aliis quocunque officio, dignitate et praefectura fungentibus, ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus, modernis vidilicet et futuris quoque pro tempore constituendis, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus visis praesentibus vos quoque a modo in posterum annotatos pastores Valachos successoresque eorum universos in praeattacta nostra annuentia et exemptione, a nobis modo praemisso concessa, impedire, turbare et molestare, aut eosdem ad praedicta onera et servitia plebea et civilia cogere et compellere, nequaquam praesumatis, vel sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis.

Datum in civitate nostra Alba-Julia, die nona mensis Juny, Anno Domini 1609.

Gabriel Princeps m. p.

Stephanus Kendi,
Cancellarius m. p.

Nota. Documentulu se afla latinesce la Fiedler loc. cit. pag. 17 seqq.; romanesce la Sincaiu l. c. tom. II. pag. 319 seq. De acì si in Acte si fragm. pagin'a 194 seqq.

In testulu latinu se afla mai multe erori de tipariu, precumu: et antiqua consuetudine, in locu de: ex ant. con. Exhibent restitutis, in locu de exhibenti rest. etc. cari le amu coresu dupa stilulu usitatu, scaimbandu si interpunctiunea, unde ne-s'a parutu neesacta; singuru intru unu locu nu amu potutu aflá, cumu s'ar' poté corege testulu, care acolo se pare vitiatu, unde se scrie: „ac ipsis placitum, et acceptum, consensu' recipiendi Ecclesiae locum eligendi," in care nece versiunea nu ne a potutu ajutá.

Documentulu e memorabile, pentru testimoniulu ce ne dà atâtu despre multele nederepte apasari, ce sufereau pre atunci preutii nostri de catrà asia numitii domni pamentesci: „in dies gravantur, et miserrime premuntur, imo contra jus et aequum, ac morem aliarum bene constitutarum Eclesiarum" etc, — câtu si despre sclavi'a, in carea erau tienuti totu de aceli domni, cá nece se se pota mutá la altu locu preutîti fiendu, ci erau constrinsi a remané in loculu nascerei loru si a portá tote greutatile iobagesci si civili, cá si celi alalti iobagi.

De aceste nedereptati bunulu principe a volîtu se scutesca pre bietii preuti asupriti, inse reulu invechitu nu la potutu vindecá, si conditiunea servile a preutiloru romani a tienutu panà si dupa a. 1700 in coce, de care avemu a mana unu anumitu documentu intre scrisorile familiei nostre, ce-lu vomu publicá mai in diosu. De conditiunea celoru alalti iobagi de pre acele tempure, e bene a consultá cartea lui Nic. Wesselenyi titulata: Prejudecia (Bal itéletek, irta B. Wesselényi Miklos 1831 — ben. Nyomatott Bukarestben. 1833). Tipariulu inse arata, cà nu in Bucuresci, ci in Pest'a, s'a tiparitu.

7.

Asemenea dela Gabr. Bethlen dein a. 1624.

Nos Gabriel, dei gratia, S. Romani imperii et Transylvaniae principis, partium regni Hungariae dominus, Siculorum Comes, Oppuliaeque ac Ratiboriae dux etc. Fidelibus nostris, generoso Thomae Debreczeni universorum bonorum nostrorum in Transylvania praefecto et arendarum decimalium administratori, egregiis item Stephano Rettyi, provisori bonorum arcis, caeterisque officialibus districtus terrae Fogaras, eorumque vices gerentibus, modernis, et futuris quoque pro tempore constituendis, praesentes cognituris, salutem et gratiam nostram.

Ex suplicationibus sacerdotum Valachicorum terrae Fogaras intelligimus, eos etiam, omnibus antehac temporibus, veluti alterius ordinis in ditionem nostram admissos Praedicantios ex suis villis, seminaturis, pecoribus, decimam nec pro bonae memoriae praedecessoribus nostris, Principibus, nec dominis terrestribus dedisse, humillime itaque institerunt, ut et nos eosdem in eadem immunitate conservantes, per fidelitates vestras defenderemus. Quorum precibus benignum tribuentes respectum, nos etiam eosdem ab omni decimarum praestatione, ex suis agriculturis, seminaturis, pecoribus, et villicationibus, immunes reddimus et permittimus.

Proinde fidelitates vestras clementer admonemus, immo committimus et mandamus serio, quatenu visis praesentibus praefatos terrae Fogaras sacerdotes Valachicos, ab omni decimarum praestatione, a pecoribus et agriculturis eorum, liberos et immunes conservent, et per alios conservari faciant. Atque eos eapropter in personis, pecoribus, aut aliis bonis offendere, offendique curare minime praesumant; verum in pace et quiete eosdem eatenus manere sinant. Secus non facturi. Praesentibus perlictis. Exhibenti restitutis.

Datum in pago Böthlen, die 18-o mensis Septembris, anno Domini 1624.

Nota. Documentulu se afla numai la Fiedler loc. cit. pag. 19 nr. II; er' la Sincaiu nu se afla.

8.

Manumisiunale dein a. 1721, in transumtu.

Nos Capitulum Cathedralis Ecclesiae Albo-Carolinensis, Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod pro parte et in persona Honorabilis Demetrii Czipar alias Popa*), de pànad Cumitatui de Kütüllo adjacente, Ecclesiae Graeci Ritûs Panadiensis unitae Pastoris, exhibitae sunt nobis et praesentatae literae quaedam Sacratissimae Caesareae, et Regiae Apostolicae Majestatis Mariae Theresiae Divinâ favente Clementiâ Romanorum Imperatricis Viduae, ac Germaniae, Apostolicae Hungariae, Bohemiaeque Reginae, Archi Ducis Austriae, Magnae Principis Transylvaniae, Comitis Tyrolis, et Siculorum, Dominae Dominae nostrae Benignissimae Collocatorio — Expositoriae, Sigillô ejusdem Majestatis ab extra in medio, locô vidilicetu solitô, super cera rubra ductili impressivè communitae, et roboratae, clausè confectae et emanatae, nobis verò praeceptoriè simul et benigne sonantes ac directae in haec verba:

„Maria Theresia Divinâ favente Clementiâ Romanorum Imperatrix Vidua, ac Germaniae, Apostolica Hungariae, Bohemiaeque Regina, Archi Dux Austriae, Magna Princeps Transylvaniae, Comes Tyrolis, et Siculorum, Fidelibus nostris Venerabili Capitulo Ecclesiae Cathedralis A: Carolinensis, nobis Dilectis, Gratiam nostram Caesareo-Regioque Principalem! Exponitur Majestati nostrae in persona Honorabilis Demetrii Czipár alias Popa de panad, Comitatui nostro de Kükülló adjacente, Ecclesiae Graeci Ritûs Panadiensis unitae Pastoris, qualiter Idem certas quasdam literas Manumissionales, medio unius Domini sui Terrestris Petri Toroczkai de Toroczko Szent György, et Regiorum Protopopu Nicolai de Oláh Bénye Nobils, atque Michaelis Nyárádi Annô Dni Millesimô Septingentesimô Vigesimô Primô, die vero vigesimâ tertiâ Novembris legitimè confectas et emanatas, se posterosque suos tangentes, et concernentes, in Sacristiam, seu Conservatorium Capituli Vestri conservationis gratiâ reponi, et locari, Parque earundem ad praesens pro jurium suorum tuitione, ac defensione eidem summè necessarium suô modô excipere vellet; Proinde Vobis harum serie committimus, et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, statim Vos praescriptas literas Manumissionales in Sacristia, seu Conservatorio dicti Capituli Vestri conservationis causâ, more solito, reponere et locare, repositarumque et locatarum tenorem in Transumpto Literarum Vestrarum sub Sigillo Vestro Capitulari omni dolo, et Fraude remotis, de Verbo ad Verbum, sine Diminutione, et augmento, variationeque aliquali dicto Exponenti pro jurium suorum tuitione, ac defensione necessarium extradare modis omnibus debeatis, ac teneamini. Secus non facturi. Datum in Libera Regiaque Civitate nostra Saxonicali Cibiniensi die ultimâ Octobris, Annô Domini Millesimô Septingentensimô Septuagesimô Primô. Quibus taliter receptis nos Mandatis alte fatae suae Sacratissimea Caeae. et Regiae Apostolicae Majestatis, n omnibus uti tenemur, et par est humillima cum Submissione obedire, et Satisfacere volentes praetactas Exponentis Manumissionales inter caetera Capituli nostri Literalia Instrumenta reposuimus, repositarum verò Paria extradedimus sequenti sub tenore:

„Én Thoroczkó szent Györgyi Thoroczkai Péter adom értesire mindenek kiknek illik mostaniaknak, s' kötvetkezendöbélieknek, hogy lévén nékem nemes Küküllö vármegyében pánádon, egy Czipár alias Popa Demeter nevő Jobbagyom, ki is az olá irásban magát exercealván, s' belső hivatalra magát devoveálván, sok betsülletes Emberek Requisitiójok által kévánt, kezem alól való szabadulását, az mint hogy én is azon betsülletes Emberek requisitiojokot, iránta valô kéréseket meg tekéntvén, azon Jó igyekezetikben meg nem gatoltam, hanem kezem alol ki bocsátottam, s' Manumittaltam, mind magát, mind Posteritásit, tali tamen conditione:

1-ó Hogy nékem adgyon Száz Forintokat, az mellyeket az ide alább Subscribált betsülletes Regiusok praesentiájokban valósággel leváltam is.

2-dó Ha az Manumissus Attyának hólta törtténik semmi némü bonumiból just ne kévánhasson.

3-tiò Ha azon Manumissus sine semine deficiálna, ugy Posteritássi, az res mobiliseknek fele engemet, vagy posteritassimat illesse, arra deveniályon.

---

*) Cipariu Dumitru seau Pop'a Mitrea, a fostu stramosiulu editoriului dupre tata, er' deca se scrie Czipar, nu e mirare, originale-le manumisionale-lui fiendu scrisu unguresce, precumu urmeza mai in diosu.

4. Ezen Manumissionalis levelem mellet Armalist is procuralhasson.

Melyröl adom ezen irásomat subscriptiommal, petsétemmel meg erösitvén. Maradekim irant is evincálván. Datum M. Peterfalva Anno 1721 die 23 **tia** 9bris.

Et subscriptum erat à dextra: Thoroczkai Péter m. p. Ab originali autem earundem margine Coram nobis: Protopop Nicolaus de Oláh Bényе nobilis m. p. paulo inferius itidem: Nyárádi Mihály N: Szemely m. p. Erantque Sigillis eorundem Manumittentis, et Regiorum consuetis, et usualibus super cera rubra Hispanica impressivè communitae, et roboratae, patenterque in simplici papyro confectae, et emanatae.

Nos itaque praedescriptarum literarum Manumissionalium in Sacristia seo Conservatorio Capituli nostri repositarum, et collocataram tenorem, et continentiam, omni penitus vitio et suspicione carentium, de verbo ad verbum, sine Diminutione, et augmento, variationeque prorsus aliquali Praesentibus literis nostris inserentes, Par sive Transumptum hujus modi ad mandatum altefatae suae Sacrimae. Caeae et Regiae Apostolicae Majestatis Literatorium, Jurium praefati Exponentis, uberiorem futuram ad cautelam necassarium, sub sigillo nostro Capitulari authentico fideliter et conscientiosè extradandum duximus, et concedendum, communi justitia et aequitate suadente. Datum ipsô Festô Circumcisionis Domini, Anno ejusdem Millessimô Septingentisimô Septuagesimô Secundô.

L. S. Lecta corr. et extradata per eosd. Capitulares m. p.

Nota. Dein acestu documentu, ce l'amu trascrisu cu tota acurateti'a diplomatica dupre insusi originale-le ce este posesiunea nostra dela parenti, se adeveresce pre deplenu, ce amu atensu mai susu, cà decretulu Batorianu dein 1609 nu avù nece unu efectu nece pre la a. 1721, si cà dein contra preutii romani, inca si dupa preutîre, totu erau sierbii domniloru pamentesci. Obserbàmu numai, cà dupa traditiunea fameliei nostre stramosiu-nostru Pop'a Mitrea nu erá de câtu dupa mama iobagiu, er' nu si dupa tata, care erá de origine dein opidulu Pietra in Moldov'a; si cà totu dupa acea traditiune stramosiulu amentitu, dupa ce se preutî forà involîrea pretensului domnu pamentescu, fù luatu cu poterea si pusu la calii baronului, panà candu s'a liberatu sub conditiunile dein scrisori'a manumisiale, carea noi, pentru DD. abonatii nostri, ce nu cunoscu limb'a unguresca, o adaugemu aici in versiune romana, precumu urmeza: —

„Io Petru Trascaianulu dein Trascàu — St. Georgiu, facu cunoscutu totoru, caror'a se cuvene, presenti si urmatori: Cumu cà avendu io in Panade, dein nobile-le Comitatu alu Cuculiului (almentrea Cetatea de balta), unu iobagiu, anume Cipariu seau Pop'a Dumitru, care deprendienduse in scrisoria romanesca, si devotanduse la oficiu dein intru, prein recercarea multoru omeni de omenia a doritu demisiunea de sub màn'a mea, pentru care si io cautandu la recererea aceloru omeni de omenia, si la rogarea loru pentru densu, nu l'am opritu in bun'a sa nevolientia, ci l'am demisu de sub màn'a mea, si l'am manumisu, atâtu pre densu, câtu si pre posteritatea lui, inse sub acesta conditiune: —

1. Cá semi dè 100 floreni, cari in a-antea suscrisiloru onorabili regii in adeveru i-am si luatu.

2. Cá Manumisulu dupa mortea tatani-seu se nusi pretenda nece unu dereptu dein bnnure-le lui.

3. Cà deca manumisulu seau posteritatea lui ar' mori forà remasitie, diumetate dein averile mobili se se cuvenia mie seau posteritatei mele, si acolo se devenia.

4. Cá pre lenga acesta carte manumisionale a mea sesi pota procurá Armele (diploma nobilitaria).

Datu in Petrisatu, a. 1721, Novemb. 23.

L. S. Petru Trascaianu m. p.

Ina-antea nostra

Protopopu Nicolau de Benia romana nobile, m. p.

Michaele Nyaradi, persona nobile, m. p.

E de insemnatu, cà manumitentele nu mai are posteritate, si bunulu lui dein Petrisatu a devenitu la posteritatea regiului suscisu la loculu antaniu Protopopulu Nicolau Bianu.

Aveamu si alta copia legalisata dein 18 mart 1749, cu datu Blasiu, si suscrisa de Petru Popu de Dali'a romana si de Alesandru P. Benianu nobilu de Benia unguresca, forà de a sçi, cumu de una data satulu Beni'a, vecinu cu Panadea, in asia scurtu tempu dela 1721 panà la 1749 s'a prefacutu dein romanesca in unguresca, cumu se numesce si acum'a, cu tote cà aforà de vre-o doue curti domnesci, si vreo câte-va famelie nobili unguresci, totu satulu e locuitu numai de romani.

(VII).

Consemnare
de carti si documente istorice mai rare.

(Continuare dein Nr. II.)

Curundu dupa inceperea acestei folie, precumu se vede dein rubric'a de asupr'a, incepundu a publicá unele notitie despre mai multe colectiuni de documente istorice, destulu de momentose pentru

istori'a romana, amu diferitu dein dî in dî continuarea, afora de cele ce amu scrisu mai tardîu despre documentele pastrate la muntele Atho (vedi mai susu pag. 196 seqq.), dein causa, cá se nu devenimu camu monotoni, ocupandune prea desu cu liste seci de documente, cari asia aru poté se desguste pre onor. DD. lectori.

Inse cá se nu creda cene-va, cà ne amu uitatu de totu, de si camu tardîu, reincepemu acumu de nou firulu lasatu, si inca cu unele notitie despre documentele, ce se afla in Conservatoriulu Capitulului de A. Julia, in care s'a depusu si documentulu, ce l'amu publicatu cu ceva mai in a-ante in transumtulu facutu de Conservatorii archivului de statu de acolo.

Ios. Kemény, in cartea citata mai susu la pag. 38, sub titlu: Notitia Capituli Albensis. tom. II, pag. 51, amentesce una Colectiune de mai multe documente Apafiane, intru unu Ms. contempuraniu, in care se cuprendeau si urmatoria-le pentru romani.

1. Az Olá papok rendtartások, — rom. — Observantiele preutiloru romanesci; pag. 53.

2. Fogarasföldi Oláh papokrol valo Eispositio. — Despusetiune despre preutii romanesci dein pamentulu Fogarasiului; totu acolo.

3. Az Fogarasföldi Oláhoknak Olá Esperestet es Vladikat tartani meg engedtetik; — Romaniloru, dein pamentulu Fogarasiului se concede asi tiené protopopu romanescu si Episcopu; totu acolo.

4. A' Fogorasföldi Oláh papok visitatiojarúl irt punctumok; — Punture scrisa pentru visitarea preotiloru romani dein pamentulu Fagarasiului; totu acolo.

5. Fogaras földön lévő Olah papok kitöl függjenek; — Preutii romani dein pamentulu Fagarasiului dela ce-ne se dependa; totu acolo.

6. Az Oláh papok Dezmajarul valo Exemptio; — Scutel'a preutiloru romanesci dela decima; p. 56.

7. Oláh papok minden Dezmajoknak Relaxatioja; — Liertarea a' tota decim'a preutiloru romanesci; pag. 64.

Si alte mai multe, cari inse se paru a fí numai pentru comunitati romanesci seau persone private; pre cari de acea le amu si trecutu.

Mai notabile inse este elenculu documenteloru cuprensa in patru volumi, cari s'au adunatu dein chartíe aruncate in Archivulu de acolo, si s'au depusu in bibliotec'a cea mare a' Seminariului.

Noi cercetandu acea biblioteca in ver'a anului 1866, amu aflatu, cà asta colectiune dein urma stà dein mai multe volume de câtu patru; dar autoriulu a facutu numai elenculu a' loru patru, care in cartea amentita se afla in tom. II, pag. 89—375. Intre cari multe scrisa chiaru romanesce.

Dein acestea estragemu aici urmatoria-le.

Vol. I.

10. Franciscus Kendi et Stephanus Dobo Vajvodae Transsylvanenses, scribunt Petro Gerendi de Valachis captivis dimittendis. 8 Nov. 1555.

36. Petrus Vajvoda Valachiae scribit Cancellario Transsylvaniae, ut homo mittatur ipsi cujus opera uti possit in lingua latina et hungarica. Tergovestino 23 Jan. 1584.

60. Copia articulorum sub Michaële Vajvoda conditorum, absque initio, quos idem confirmavit Albae 28 Nov. 1599.

62—87. Litterae Valachicis litteris expeditae, partim privatorum ad Principem instantiae partim passuales, partim denique familiares ad diversos sub principe Georgio Rákotzi.

125. Legatus Principis Valachiae perorat Statibus Transsylvanicis de eo, ut principem suum defendant contra Lupum*) et Turcam.

130. Legatus Principis ex Moldavia datis litteris significat, omnes ex conspiratione graecorum et Moscovitarum, quam auxisset fuga Vajvodae Lupuj dicti, esse in maxima confusione et timore. 1629.

133. Commendatur Alexander pro Vajvoda Valachiae. 1643.

144. Fragmentum juramenti fidelitatis, per Basilium Vajvodam Moldaviae Georgio I. Rákotzi praestiti. 1639.

145. Litterae idiomate Valchico exaratae.

146. Fragmentum pacificationis cum principe Moldaviae. 1639.

*) Se intielege Basiliu Lupu, cá sub nr. 130. 147. 166. & 177.

147. Juramentum Basilii Vajvodae Moldaviae ea occasione nuncupatum, dum Matthaeus Bazaretha*) principem Transsylvaniae in auxilium vocasset. 1639.

166. Vajvodatum ambiens quidam, ejecto Lupo, consilia init cum consiliario principis Transsylvaniae de eo adipiscendo.

177. Articuli pacificationis inter Basilicum (sic) Moldaviae, et Matthaeum Bazaraba Transalpinarum (sic) Vajvodas concludendae. 1639.

186. Annunciantur nonnulla de imperatore Moscovitarum, de Tartaris, de depopulatione Ilyensi, et 300 militibus Principis per Vajvodam Lupuj interfectis. 1653.

217. Háromszékienses proponunt querelas, in quibus injuriati essent per Transalpinos Valachos. 1647.

Vol. II.

27. Stephanus Botskai Sigismundo Rákotzi scribit de metis Moldaviae figendis, de sale per Marusium promovendo, de fodinis Zalathnensibus, mercurio conficiendo, officialibus Siculorum constituendis, qui nec Valachis, nec Germanis sint addicti etc. Cassoviae 20 Martii 1606.

89. Gabriel Bethlen Vezirio Bassae describit stragem illam, quam Stephanus Vajvoda Moldaviensis passus est a militibus Polonis. Claud. 7 Dec. 1615.

115. Gaspar (?) Princeps Moldaviae mittit legatos ad Gabrielem Bethlen, ut tanto validius abstergere queat maculam eam, quam malevoli quidam Principi Transsylvaniae inusserant. Jassii 29 Apr. 1620.

175. Vajvodae Moldaviensi ingratitudo exprobratur. Albae Juliae 23 Maji 1627.

195. Bartholomeus Hatvan gratias agit Gabrieli principi pro favoribus occasione legationis suae a Vajvoda Raduly impositae praestitis, ac porro se quoque commendat. Jászvásár 26 Oct. 1629.

197. Jászvarosino Gabrieli de variis conflictibus fit mentio et relatio. 28 Sept. 1629.

203. Vajvoda Transalpinus Gabrieli Bethlen significat, in Moldavia quosdam motus esse. Bukuresti 17 Junii 1629.

*) Adeca Mateiu Basarabu, cá sub nr. 147.

204. Idem data opportuna ocasione vellet certis quibusdam novis gratificare ex Moldavia, verum nihil certi significare potest. Bukuresti 9 Aug. 1629.

205. Idem de recuperata valetudine Principi gratulatur, significatque Sultanos Kentinur et Galga circiter cum m/80 contra Polonos profectos fuisse. Bukurest 29 Sept. 1629.

236. Iudex Coronensis significat Georgio Rákotzi Boeronem Stolnik Nedelko vocatum summa cum celeritate ivisse ad Barciam. Coronae 20 Junii 1632.

239. Senatus Coronensis significat Georgio Rákotzi, litteras suae serenitatis ad Vajvodam directas, per hominem certum expeditas esse, tum orant, ut in suis usibus vigore privilegiorum Coronenses conservare dignetur. Coronae 24 Maji 1632.

252. Georgius Rákotzi summo Vezirio commendat Matthaeum Vajvodam, ut deinceps quoque hocce officium administrare possit. Albae 15 Febr. 1633.

225. Sigismundus Kornis disserit multis de pace conficienda, aitque ex duobus malis minus esee eligendum, ideoque Matthaeum Vajvodam multis ex rationibus non esse deserendum, sed et Palatinum esse litteris conveniendum. Désini 6 Aug. 1633.

263. Senatus Cibiniensis et Bistriciensis mittit hominem ex Moldavia reducem ad Georgium Rákotzi, qui de Alazar Bassae ore referret illa, quae vidit. Bistricii 17 Nov. 1633.

313. Matthaei Vajvodae Valachiae juramentum. Bukurest 1635, die SS. Petri et Pauli.

314. Ejusdem juramentum de solvendis annue 5/m. flor. ac generoso sonipede turcico cum omni apparatu principi Transylvaniae mittendo. 1635, die SS. Petri et Pauli. Bukurest.

315. Copia juramenti primi.

316. Juramentum alterum a Boëronibus subscriptum.

317. Copia juramenti Boëronum.

323. Copia juramenti Boëronum.

324. Similis copia cum nominibus.

325. Similis copia.

326. Fures et praedones, eorum uxores, item desertores, ac ex Transsylvania in Valachiam

aut vicissim profugi, competenti jurisdictioni resignantur. Bucurest 23 Julii 1635.

330. Matthaeus Vajvoda scribit, quod litteras Principis expediverit, item quod hominem interceptum transmiserit. Bukurest 17 Aug. 1635.

341. Idem Princeps (Georgius) oratori suo scribit ita sibi relatum esse, quod ex famulis Moysis Székely plane novem versentur in aula Vajvodae Moldaviae, ex quo nihil boni futurum praevidet Princeps etc. Uzon 28 Oct. 1635.

342. Balthasar Sebessi scribit Matthaeo prolixis verbis de eo, ut Nyagoj Vajvoda Moldaviensis esse possit. Constantinop. 28 Oct. 1635.

344. Balthasar Sebessi significat Principi, nondum advenisse Turcarum imperatorem, utut omni momento magno cum apparatu expectetur, tum meminit mutationis et turbarum ratione officiorum Vajvodatus. Constantinop. 28 Octobris 1635.

346. Vajvoda Moldaviae conqueritur Principi, quod homo quidam suus sit in Háromszék nterceptus. Jaszszii 13 Sept. 1635.

Vol. III.

9. Matthaeus Vajvoda significat Principi, se hominem ad fulgidam portam expedivisse, jamque velle hoc unicum scire, quo tempore Boërones petitos ad Principem expedire debeat. Bukurest 15 Febr. 1636 *).

29. Basilius Vajvoda Moldaviae Georgio Rákotzi mittit equos emtos per nuncium Principis. Jassis 18 Apr. 1636.

35. Michaël Kadár principi Rákotzi significat, se nondum itineri accingere posse renuente Vajvoda. Bukurest 11 Junii 1636.

47. Nicolaus Thordai significat Urbano Réthy sequentes apud se esse rumores: 1. Valachos et Tartaros castra metari ad fluvium Beszterczе. 2. Stephanum Bethlen cu m/7 Turcis appropinquare Transsylvaniam etc. Sziget 5 Julii 1633 **).

48 Idem eidem refert castellum Huszt ocupatum esse. Ex castris contra arcem Huszt positis, 17 Julii 1636.

51. Stephanus Petki significat Georgio Rákotzi cursorem ex Moldavia advenisse, nihilque mali eum ibidem audivisse, neque exercitum aliquem Vajvodae vidisse. Lázárfalva 21 Julii 1636.

55. Matthaeus Vajvoda significat Principi, cum ex parte Turcarum, tum ex parte Tartarorum omnia fausta esse. Bukurest 13 Aug. 1636.

69. Assecuratoriae principis Georgii datae Matthaeo Vajvodae de eo, quod armis eundem lacessere non velit. Claudiopoli 16 Ian. 1636.

72. Assecuratoriae Boëronum et Ordinum Moldaviae datae de eo, quod nihil contra Principem ac regnum ejus moliri velint. Bukurest (sic) 12 Oct. 1636.

73. Sunt eaedem in alio exemplari.

74. Matthaeus Vajvoda significat, militiam suam in pace consistere, neque esse quidquam timendum. Bukurest 22 Oct. 1636.

101. Sigismundus Kornis tractat cum Principe de negotio Stephani Bethlen et Chamo Tartarorum, ac Vajvoda Moldaviae, cujus tractatus colophon est: Principiis obsta etc. Radnoth 27 Mart. 1637.

104. Ferdinandus III. Matthiae (sic) Vajvodae suam promittit protectionem. Vienae ult. Mart. 1637.

113. Franciscus Jármi significat Principi diem sui adventus Brodinum ad Hetmanum; tum subjungit, quod Vajvoda etiam petat per legatum 400 hominum conductionem. Brod 24 Apr. 1637.

117. Georgius Rákotzi Palatino Hungariae significat, se negotia ita direxisse, ut Vajvoda nihil in contrarium habere potuerit etc. Déés 22 Maji 1637.

135. Petrus Thyvodary significat Joanni Bornemisza, jam fervere conflictum inter Matthaeum Vajvodam et Turcas ac Tartaros, Princeps quoque Transsylvaniae eduxit castra ad Segesvár, hic quoque in Hungaria idem colligit milites. Szatmár 19 Nov. 1637.

143. Michael Maurer significat Principi, se jam Constantinopoli Bukurestinum venisse, una cum mercibus comparatis. Bukurest 20 Febris 1638.

152. Idem (Stephanus Kassai) de acclusis sibi copiis refert Principi, ac ordine de Vajvodis et Vezirio discurrit cum Principe, Kolosvár 29 Maji 1638.

*) La Kemény 16c6 dein erore.

**) Totu acolo asemenea 1333.

160 *). Matthaeus Vajvoda mittit literas Caesaris Turci ad Principem directas, ac orat, ut cointelligenter se habeant in rescribendo adversus Basilium Vajvodam. Tergovest 4 Aug. 1638 **).

162. Fragmentum de tumultu inter Vajvodas.

164. Puneta pacificationis Vajvodarum inter se.

165. Puncta pacificationis Vajvodarum cum Principe Transsylvaniae. A. Juliae 3 Septembris 1638 ***).

166. Assecuratoriae Georgii Rákotzi datae Basilio Vajvodae de pace cum eo fovenda. A. Juliae 29 Sept. 1638.

167. Catalogus litterarum per legatos in Moldaviam ablatarum 5 Oct. 1638.

168. Reversales procerum regni Valachiae. Bukurest 23 Oct. 1638.

169. Reversales Matthaei Vajvodae. Bukurest 23 Oct 1638.

170 Reversales Basilii Vajvodae. Iassis 26 Oct. 1638

171. Eaedem eodem dié et anno.

172. Eaedem eodem die et anno.

173. Reversales Metropolitae et Boëronum Moldaviae. In curia Iassis 26 Oct. 1638.

174. Assecuratoriae Rákotzii hungarice, ut sub Nro. 166.

189. Basilius Vajvoda Moldaviae significat principi Transsylvaniae se paria litterarum assecuratoriarum accepisse, in quibus contenta sanctissime est observaturus. 4 Junii 1639.

211. Stephanus Kassai informat Principem de statu Vajvodarum Matthaei et Lupuj etc. Kolosvár 13 Nov. 1639.

213. Stephanu Kassai rursus de statu Vajvodarum Matthaei et Lupuj discurrit Principi in longum. Kolosvár 15 Nov. 1639.

222. Princeps renovat suas Assecuratorias pacis Matthaeo Vajvodae et proceribus ejus. Albae sub praesenti generali congregatione regnicolarum, 14 Maji 1640.

223. Eaedem Assecuratoriae Statuum et Ordinum Transsylvaniae. A. Juliae 14 Maji 1640.

224. Eaedem Assecuratoriae procerum.

225. Eaedem Assecuratoriae Principis.

*) et **) La Kemenyi 360 si 3638 dein erore tipografica.

***) La Kemeny 3338, si alte mai multe erori numerice.

237. Basilius Moldaviae Vajvoda exprobrat coram Principe factum Matthaei Vajvodae, qui falsissimis rumoribus saepissime fidem adhibens pessimas submittit informationes Principi Transsylvaniae. Szotsaviae 17 Junii 1640.

239. Idem (Joanes Törös) consiliarius principis Transsylvaniae scribit, duos a se ablegatos esse ad principem Transsylvaniae, qui ut consiliarios quoque hujates revereantur, in mandatis habent, una cum plenaria potesta (te) agendi, tractandi, concludendi, cum Georgio Rákotzi nomine Vajvodae sui. Szoczaviae 19 Junii 1640.

240. Idem Principi Transsylvaniae significat, se gravissimum Constantinopoli mandatum accepisse, vi cujus conjunctis viribus cum principe Valachiae ac Bassa Silistriensi versus Crassoviam (sic) proficiscendum est. Várad 29 Junii 1640.

250. Ferdinandus III. suis litteris comitatur viduam Nicolai Petrosci (sic) in Valachiam proficiscentem, ac simul principi Transsylvaniae commendat pro salvo passu. Ratisbonae 24 Julii 1640.

252. Conditiones a Matthaeo Vajvoda propositae.

253. Stephanus Gelei refert mortem Episcopi Valachici Georgio principi, oratque eum, ut hominem prudentem huic muneri praeficiat. Albae 4 Sept. 1640.

254. Idem eidem commendat pro typographo Valachico Calugerum quendam Moldaviensem. Albae 15 Sept. 1640.

257. Stephanus Gelei injuriosissima *) proponit puncta Valachico illi popae, qui successor esse vult Episcopi defuncti Valachorum, subscribitque se Episcopum Hungarorum.

259 **). Idem zelosissime informat Principem de conditionibus a se propositis futuro Episcopo Valachico. Albae 24 Sept. 1640.

276. Georgio Rákotzi ex litteris Vajvodae missis pro certo significatur, Turcas ad bellum instituendum magnas adhibere praeparationes, et quidem inter Christianos. 8 Mart. 1641.

277. Matthaeus Vajvoda suum secretarium cum uno capitaneo expedit ad principem Trans-

*) Ce punte voru fi fostu acelea, se pote vedé dein decretulu lui G. Rakotzi dein a. 1643, Oct. 10, la P. Maioru in Istoriea baseric. pag. 72 seqq.

**) Nr. 258 e saritu la Kemény.

sylvaniae, ut ex illis res apud Turcam agitatas rescire possit. 18 Mart. 1641.

279. Compositionales Matthaei Vajvodae cum principe Transsylvaniae de perpetua pace et omnimoda unione colenda, ac insuper 6000 aureis solvendis in donum. Bukurestini 16 Julii 1641.

285. Idem (G. Rákotzi jun.) eidem (G. Rákotzi sen.) de variis scribit, imprimis tamen gratulatur, quod Suecus victoriam reportaverit, tum de Matthaeo et Basilio Vajvodis sermonem injicit. A. Juliae 27 Mart. 1641.

286. Idem eidem significat, Vajvodam se resolvisse ad succurrendum, ac una proponit locum, quo castra militum Valachorum defigi possent. A. Juliae 6 Apr. 1641.

292. Matthaeus Vajvoda dicit, se consilium celebrasse de negotio illo, quod secretarius suus a principe Transsylvaniae redux retulit. Tergovestii 26 Aug. 1641.

296. Idem (G. Rákotzi princeps) scribit legato, litteras ejus redditas esse, sciatque, legato Matthae Vajvodae responsum datum, etc. Fogaras, 13 Mart. 1641.

321. Stephanus Rátz Principem informat de variis objectis Constantinopoli, ut pote 1. de civitate Azak, 2. de concertatione duorum Vajvodarum, etc. Constantinop. 27 Julii 1642.

330. Stephanus Rátz significat, Valachiam et Moldaviam se jam pertransivisse, etc. Constantinop. 12 Sept. 1642.

353, Idem (G. Rákotzi) eidem (Stephano Réthy) scribit, – tum subjungit Matthaeum Vajvodam valde multum sibi imaginari, quod sit in dignitate. Devae 25 Febr, 1643.

354. Negul Vajvoda totam suam fortunam refert Principi, seque ejus filium nominat, ac plane sua Principis esse dicit. 4 Mart. 1643.

369. Idem (Princeps) eidem (Stephano Réthy) refert, se a Vajvoda Valachiae intellexisse, quod Bassa Naszuff sit interceptus, etc. Devae 15 Junii 1643.

381. Acacius Bartsai refert aliquid Principi de Calugero quodam, cujus litteras aperientes, nihil suspecti in illis deprehenderunt. Kézdi Vásárhelly 29 Aug. 1643.

384. Basilius Vajvoda Moldaviae scribit Principi, se per Acacium Bartsai omnia percepisse, quibus aequalia referret remeando; sed et querelae illae, quas viciui quidam contra Vajvodam deposuerunt, veritate haud nituntur. Jassis 10 Sept. 1643.

390. Idem (Princeps) Michäeli Maurer committit de donis perferendis, item de admonendo Matthaeo Vajvoda, quatenus sibi attendere velit, nam Lupus illi insidias struit. A. Juliae 3 Nov. 1643.

Vol. IV.

2. Basilius princeps Moldaviae obviam mittit suum hominem Acacio Bartsai, qui eum, ac famulos suos secure ducat, ac omnium curam habeat. Jassis 18 Ian. 1644.

8. Matthaeus Vajvoda significat Principi, se jam milites promissos statuisse. 7 Febt. 1644, Tergovesti.

9. Idem eidem refert de redditis litteris, ac eo, quo sonabant, transmissis. Tergovest 11 Febr. 1644.

72. Georgius Rákotzi junior Michäeli Maurer transponit litteras senioris Rákotzi per Vajvodam, etc. 5 Nov. 1644.

124. Basilius princeps Moldaviae cum omni respectu deprecatur principem Transsylvaniae, quod collationem militum in suis ditionibus ob respectum et metum Turcarum imperatoris indulgere non possit. Szotsaviae 22 Junii 1645.

129. Nicolaus Sebessi de circumstantiis Moldaviae certiorem reddit Principem, ac dicit se iter adgressurum proxime. Jassis 30 Mart. 1645.

130. Basilii principis Moldaviae litterarum fragmentum. Jassi 2 Nov. 1645.

131. Copia praecedentium.

144. Principis Rákotzi Assecuratoriae datae Principi Moldaviae. 4 Apr. 1646.

149. Basilius princeps Moldaviae requisitus a principe Transsylvaniae significat eidem verum id esse, quod imperator Turcarum magnam pecuniae summam exigat etc. Jassis 25 Mart. 1646.

165. Nicolaus Sebessi significat Principi se hominem suum ad principem Moldaviae expedivisse, qui, quale tulerit responsum, litterae pandent. Vizakna 17 Sept. 1646.

168. Idem (G. Rákotzi jun.) subjungit de castris Matthaei Vajvodae rumorem esse valde incertum.

177. Idem eidem (G. Rákotzi sen.) hesternis superaddit missas a porta Ottomanicca, item quod D. Marigfi (sic) intraverit ad Rogoz, tum quod

Vajvoda Wolfgangus *) in multis sit delator. Szamosuivár 26 Nov. 1647.

188. Consignatio litteralium instrumentorum, quae D. Acacio Bartsai sunt transposita, ut perferat ad Vajvodam. 15 Apr. 1647 A. Juliae.

204. Rákotzi junior mittit genitori litteras Szalántzii, insuper ex cursore Vajvodae intellexisse se scribit, quod milites mittantur contra Venetianos. Szamos-Ujvár 15 Ian. 1648.

206. Matthaeus Vajvoda amare conqueritur Priscipi de exactione pellium mardurinarum etc. Tergovestini 26 Martii 1648.

213. Matthaeus Vajvoda transmittit epistolas Principi sonantes, ac quasdam sibi Italice scriptas accludit, etc. Tergovestini 15 Junii 1648.

215. Valachia confugit ad patrocinium principis Transsylvaniae, ut inter Matthaeum et Basilium Vajvodas pacem conficiat. 12 Julii 1648.

221. Conceptus diplomatis ex parte D. Vajvodae Transalpinenesis, vi cujus renovat conditiones confoederationis suae habitae etiam cum jun. Georgio. 1650.

226. Fragmentum epistolae Joannis Boros Principi missae, qua innuit, qua modalitate posset subplantari Vajvoda Wolffgangus *). Jassis 30 Junii 1654.

227. Vajvoda Matthaeus per secretarium suum mittit epistolam hanc commendatoriam, ut eidem in omnibus Princeps fidem habere dignetur. Bucurestini 30 Junii 1654.

230. Franciscus Thordai Joannem Kemény informat de rumoribus Constantinopolitanis, dicitque nihil ibidem adversi modo esse aliud, quam quod Wolffgangi *) Vajvodae partes tueatur Vezirius, etc. Constantinop. 7 Julii 1645 **).

231. Constantinus Postelnik gratias refert Principi, quod se suosque favore complectatur, et porro quoque se commendat. Bukurestinii 13 Julii 1654.

236. Stephanus Székely refert Principi, se 28 Julii adpulisse Bukurestinum, ubi a legato Bassae ad Vajvodam misso intellexit, Bassam non esse in Silistria, etc. Bukurestini 28 Julii 1654.

238. Vajvoda Jassiensis declarat Principi Dimkul Saul Cozacum, quo fine miserint ad illum sui. Jassis 16 Aug. 1654.

*) Se intielege Bas. Lupu.
**) Se pare a fi erore in locu de 1654, fiendu cà numerii dein susu si dein diosu arata totu a. 1654.

239. Vajvoda Jassiensis refert Principi, se intuitu equorum emendorum omnino sollicitum esse etc. Jassis 11 Oct. 1654.

240. Vajvoda Bukurestiensis gratias agit Principi, quod Agenti suo ad portam fulgidam existenti commiserit, ut negotia quoque Vajvodae procurent etc. Bukururestini 4 Sept. 1654.

243. Vajvoda Tergovestino repetit suam fidelitatem Principi Transsylvaniae debitam, dicitque se eam intacte, quidquid falsi rumores spargant, porro quoque custodire velle. Tergovestini 27 Maji 1655.

246. Copia litterarum, quas Christophorus Tyskeviti Vajvoda Polonus scripserat Constantino Vajvodae Transalpinensi. Zamoseo in Polonia 15 Junii 1655.

Nota. Afora de acestea J. Kemény mai produce si alte documente totu dein acelu Archivu, deintre cari mai anotàmu pentru romani.

1. Annuentia Ludovici regis super praerogativis Nobilium Transsylvaniae, de libere puniendis in hoc regno malefactoribus, signanter autem Valachis, si testimonio 50 Nobilium deficiant. 1366. Centuria XX, numero 60. (Kemnéy Tom. II. pag. 29, sub 7).

2. Protectionale mandatum Ludovici II. Regis, pro civibus oppidi Abrudbánya, de refrenandis insolentiis Valachorum, plurima damna inferentium, de anno 1523. — Comitatus Albae cista 5, fasciculo 3, numero 5. Totu acolo p. 30 sub 13.

3. Fidejussionales singulorum regni Moldaviae procerum et Boëronum, de constanti et inviolabili observantia amicitiae et homagii serenistimo principi Gabrieli Bathori ac regno Transsylvaniae, datae anno 1608. — Miscellaneorum cista 1, fasc. 2, num. 1. Totu acolo p. 35 seq. sub 44.

4. Homagium A. Eppi, Epporum, et Boëronum Transalpinensium, principi et statibus Transsylvaniae praestitum anno 1618, — Miscell. cista 1, fasc, 1, num. 50. Totu acolo p. 36 sub 45.

5. Paria confoederationis inter principem Gabrielem Mogila, Valachiae Transalpinae Vojvodam, et serenistimum Transsylvaniae principem Gabr. Bethlen, anno 1619 initae. — Centuria Z, num. 21. Totu acolo sub 46.

6. Assecuratoria Vajvodae et Boëronum Transalpinensium, Transsylvaniae data anno 1622. — Libro 15-o regio, fol. 1. Totu acolo sub 50.

7. Confoederatio principis Georgii I. Rákotzi cum Basilio regni Moldaviae principi anno 1638 inita. — Miscell. cista 1, fasc. 1, num. 29. Totu acolu pag. 37 sub 56.

8. Diploma Valachiae Transalpinae, principi Georgio I. Rákotzi datum anno 1638. — Centuria U, num. 26. Totu acolo sub 57.

9. Assecuratoriae principis Georgii I. Rákotzi super libera transmigratione subditorum et Boëronum Basilii regni Moldaviae Vajvodae, de anno 1638. — Miscell. cista 1, fasc. 1, num. 42. Totu acolo p. 38 sub 58.

10. Reversales simul et assecuratoriae A. Eppi regni Moldaviae Metropolitani, ut et Boëronum super constanti pacis perseverantia principi Georgio I. Rákotzi datae anno 1638. — Miscell. cista 1, fasc. 1, num. 38. Totu acolo sub 59.

11. Assecuratoria principis Georgii I. Rákotzi de mutua cum principe Transalpinensi fovenda pace, concordia, et amicitia, de anno 1640. — Libro 19-o regio, fol. 191. Totu acolo sub 61.

12. Assecuratoria statuum et ordinum Transsylvanae, super fovenda cum Principe Transalpinensi mutua amicitia, pace et concordia, de anno 1642. — Lib. 19. regio, fol. 192. Totu acolo sub 62.

13. Literae Basilii Vajvodae Transalpinensis (sic) ad status et ordines Transsylvaniae super quadam terra, juxta expositionem Bistriciensium Moldaviae applicata, de anno 1642. — Miscell. cista 1, fasc. 6, num. 48. Totu acolo sub. 63.

14. Literae Basilii regni Moldaviae Vajvodae, ad principem Georgium Rákotzi I. adversus Bistricienses, intuitu limitum Transsylvaniam a Moldavia separantium, scriptae anno 1642. — Miscell. cista 1, fasc, 6, num. 47. Totu acolo p. 39 sub 64.

15. Privilegiales Leopoldi I, universis religionem unitam profitentibus Valachis, ac alterius cujusvis nationis hominibus, intuitu liberi religionis exercitii emanatae anno 1699. — Cista armalium num. 15. Totu acolo p. 42 sub 83.

16. Transactio nationis Valachicae cum natione Hungarica, in oppido Vizakna degentis, certis quibusdam punctis comprehensa, de anno 1711. — Comitatus Albae cista 3, fasc. 5, num. 21. Totu acolo p. 43, sub 86.

17. Formulae juramenti duae, quarum tenore 1. Vaszilia Vajvoda Moldaviae, 2. Nobiles et proceres Moldaviae promittunt, pactum cum principe Georgio Rákoczy initum se servaturos. — Miscell. cista 2, fasc. 5, num. 9. Totu acolo p. 45. sub 100.

Totu J. Kemény, in tom. I, pag. 161 seqq. publica elenculu acteloru dein archivulu Natiunei sasesci dein Sabiniu, intre cari se afla si urmatoria-le pentru romani.

A. 1458. Feria sexta proxima ante Dominicam Oculi. Matthiae regis hortatoriae, ut Saxones cum Principe Vlad Transalpinensi pacifice vivant.

A. 1487. Feria secunda proxima post Dominicam Ramis (sic) palmarum, Matthiae regis salvus conductus de non altrahendis regnicolis, ob novae villae a Valachis propria authoritate extructae combustionem, in jus.

A. 1507 Feria sexta proxima ante festum b. Barbarae virginis. Compromissionales Raduly Vajvodae Transalpinensis, una cum proceribus regni ejusdem, super perpetua cum Saxonibus Transsylvaniensibus observanda pace et treuga.

A. 1556 30 Julii. Alexandri Vajvodae Moldaviensis convocatoriae, super defectione a Ferdinando rege, et adhaesione Joanni et Isabellae.

A. 1600. 2 Sept. Procerum regni Transsylvaniae hortatoriae ad unionem defensionemque patriae, contra Michaëlem Vajvodam Transalpinensem.

In urma insemnàmu, cà in tom. I. la pag. 129 (seqq. sub 18) se afla si una scrisoria de pace si legatura intre principele Constantinu Sierbanu, si Georgiu Rákotzi, dein Tergovisce forà anu si dî, in limb'a unguresca, carea in origine se afla in Archivulu Camerei regie unguresci, si noi o vomu publicá in numerulu venitoriu.

NOTITIE DIVERSE.

— **Erate.** In nr. trecutu pag. ult. (544) col. 2. lin. 2. scrie: Onoare, in locu de Oncoare; — lin. 21: in seriositate, despartîtu; — lin. 23, sterge pre u dein capetulu vorbei dormitatu. — Pag. 537 col. 2, lin. 28 scrie Опчещi, in locu de Опчщi; si pag. 531 col. 2. lin. 33: interesatu, in locu de interesantu, etc.

Nr. XXVIII. va aparé in 20 Oct. vechiu a. c.

Editoriu: T. CIPARIU. Imprimeri'a SAM. FILTSCH (*W. Krafft*) in Sabiniu.